

PROJEKT

Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030



Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Olsztyn 2023 rok

Wykaz skrótów

CIS	centrum integracji społecznej
CUS	centrum usług społecznych
ES	ekonomia społeczna
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
FEWiM	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IPS	inkubator przedsiębiorczości społecznej
IPR	instytucja rynku pracy
IZ	Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KGW	koło gospodyń wiejskich
KIS	klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
LGD	Lokalna Grupa Działania
MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju/Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
NGO	z ang. <i>non-governmental organizations</i> – organizacje pozarządowe
OPS	ośrodek pomocy społecznej (GOPS - gminny..., MOPS - miejski)
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmioty ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy
PZP	Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych
RPO	Regionalny Program Operacyjny
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
W-MKRES	Warmińsko-Mazurski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

W-MPRES/ WPRESiS	Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030/ Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZAZ	zakład aktywności zawodowej

Spis treści

Rozdział 1. Uwarunkowania strategiczne i programowe	5
Rozdział 2. Sektor ekonomii społecznej	9
Rozdział 3. Kluczowe wnioski z diagnozy – nowe wyzwania społeczne, gospodarcze i systemowe.....	16
Rozdział 4. Cel główny i cele szczegółowe	30
Rozdział 5. Priorytety i kierunki interwencji.....	32
Rozdział 6. Rezultaty i wskaźniki planowanej interwencji.....	37
Rozdział 7. System realizacji programu.....	42
Rozdział 8. Monitoring i ewaluacja	45
Aneks	47
Baza przedsiębiorstw społecznych.....	47

Rozdział 1. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030 wyznacza główne cele, priorytety i kierunki kompleksowych działań w obszarze ekonomii społecznej, które przede wszystkim skupiają się na wsparciu przedsiębiorczości społecznej, sprzyjają zatrudnieniu i integracji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz służą zwiększeniu popytu i podaży usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej w środowisku lokalnym i upowszechnianiu ekonomii społecznej.

5 grudnia 2022 r. Komisja Europejska zatwierdziła program regionalny [Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021–2027 \(FEWiM\)](#). W ramach Programu na Warmię i Mazury ma wpłynąć ponad 1 mld 786 mln euro dofinansowania. Program FEWiM stanowi przede wszystkim odpowiedź na wyzwania opisane w strategii - [Warmińsko-Mazurskie 2030 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego](#), a jego główny cel wynika również z polityk Unii Europejskiej oraz strategii krajowych.¹ Drugim ważnym dokumentem, który stanowi kolejny etap do dalszego rozwoju społecznego jest [Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 \(FERS\)](#).

Od 1 października 2023 r. do 31 grudnia 2028 r. w ramach ww. Programu realizowany będzie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie projekt pozakonkursowy pt. „[Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur](#)” (Priorytet IV Spójność społeczna i zdrowie, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego). Celem głównym projektu jest uspojnienie polityki włączenia społecznego realizowanej w regionie, jak również wypracowanie mechanizmu jej sprawniejszej koordynacji i lepszego przepływu informacji pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym oraz między różnymi podmiotami wewnątrz województwa, co docelowo ma również zapewnić standaryzację realizowanych działań. W projekcie ROPS zostaną wykorzystane rozwiązania o charakterze systemowym oraz mające wpływ na wsparcie w zakresie aktywnej integracji, usług społecznych i ekonomii społecznej, opracowane m.in. w tzw. projektach parasolowych realizowanych przez

¹ <https://funduszeuropejskie.warmia.mazury.pl/arttykul/39/poznaj-fundusze-europejskie-dla-warmii-i-mazur>, dostęp dnia 31 lipca 2023 r.

właściwe departamenty Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. Głównymi odbiorcami działań ROPS będą m.in. samorządy terytorialne i ich jednostki organizacyjne, ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe, podmioty sektora publicznego, prywatnego i społecznego realizujące szeroko rozumiane zadania w obszarze polityki społecznej, np.: służby zatrudnienia, jednostki systemu edukacji, kultury, zdrowia, szkoły wyższe, jednostki wymiaru sprawiedliwości.

Kluczowym dokumentem programowym w zakresie planowania działań w obszarze ekonomii społecznej jest [Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej](#) – dalej „Ustawa”. Zgodnie z art. 54. ust. 1. samorząd województwa koordynuje działania na rzecz ekonomii społecznej, a w szczególności opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zgodny ze strategią rozwoju województwa w zakresie polityki społecznej.

Kolejnym istotnym dokumentem jest [Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej \(KPRES\)](#), który ma charakter operacyjno-wdrożeniowy i określa obszary planowanej interwencji oraz kierunki rozwoju ekonomii społecznej. Program zawiera również najistotniejsze założenia i ramy interwencji współfinansowanej w unijnej perspektywie finansowej 2021–2027 w zakresie Celu Tematycznego CP 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (obszar: włączenie i integracja społeczna), współtworząc wraz z innymi dokumentami o charakterze strategicznym i programowym ramy polityki państwa w zakresie włączenia społecznego.

Obecnie rola ekonomii społecznej związana jest w szczególności z zasadami dotyczącymi aktywnego wsparcia na rzecz zatrudnienia, integracji osób z niepełnosprawnościami oraz dostępu do podstawowych usług. W KPRES określono przede wszystkim plany i działania realizowane przez administrację rządową na szczeblu krajowym oraz kompleksową strukturę systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym, z uwzględnieniem roli innych przedstawicieli sektora administracji rządowej, a także jednostek samorządu terytorialnego i sektora ekonomii społecznej.

Głównym dokumentem strategicznym o charakterze regionalnym jest [Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030](#), która w sposób kompleksowy i długofalowy określa główne założenia realizacji regionalnej polityki społecznej. Strategia stanowi podstawę do pozyskiwania krajowych i europejskich środków finansowych na wdrażanie projektów z obszaru włączenia społecznego. Jej głównym celem jest wzmocnienie spójności społecznej regionu oraz poprawa warunków życia mieszkańców Warmii i Mazur przy współpracy środowisk lokalnych i partnerów działających w obszarze polityki społecznej. Na podstawie opracowanej wcześniej diagnozy w Strategii polityki społecznej wyodrębniono siedem obszarów realizacji i wdrażania interwencji poprzez:

- Wzmocnienie aktywności oraz samodzielności osób i rodzin;
- Wzrost jakości życia osób starszych;
- Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym;
- Zintegrowanie i wzmocnianie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami oraz zjawiskiem przemocy;
- Ograniczenie bezrobocia oraz bierności zawodowej wśród mieszkańców województwa;
- Zwiększenie udziału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwoju społeczności lokalnych;
- Budowanie spójności społecznej poprzez wzmocnienie kapitału społecznego.

Cel strategiczny 6 wyznacza kierunki realizacji działań zmierzających do zwiększenia potencjału, roli i widoczności ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim. W dokumencie wyszczególniono dwa cele operacyjne:

6.1. Podniesienie potencjału i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz ich znaczenia w procesie reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

6.2. Podniesienie świadomości oraz upowszechnianie pozytywnych postaw wokół ekonomii społecznej i solidarnej.

W opracowanym Warmińsko-Mazurskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030 obszar ekonomii społecznej postrzegany jest wielopłaszczyznowo, ponieważ jest to sektor związany z wieloma dziedzinami życia społecznego, gospodarczego, kulturowego i edukacyjnego, który istotnie wpływa na rozwój regionu i społeczności lokalnej. Struktura działań regionalnych w ramach polityki wobec ekonomii społecznej będzie wdrażana przy zastosowaniu środków finansowych w ramach funduszy europejskich, środków budżetu państwa oraz środków budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Rozdział 2. Sektor ekonomii społecznej

Ekonomia społeczna do czasu wejścia w życie ustawy o ekonomii społecznej opisywana była przede wszystkim za pomocą cech i zasad funkcjonowania różnych podmiotów w obszarze ekonomii społecznej, które charakteryzuje²:

- ✓ nadrzędność celów społecznych nad celami ekonomicznymi,
- ✓ nadrzędność świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty nad kategoriami bezwzględного zysku,
- ✓ autonomiczne zarządzanie i partycypacyjny proces decyzyjny,
- ✓ prowadzenie w sposób regularny działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne oraz ponoszenie w związku z tą działalnością ryzyka ekonomicznego.

Obecnie, w Ustawie zdefiniowano **ekonomię społeczną** jako działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym.³

Zgodnie z obowiązującymi zapisami, główny akcent położony jest wprost na działalność podmiotów ekonomii społecznej, które poprzez realizację działań ukierunkowanych na pomoc osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym nabierają personalnego charakteru, stawiając na pierwszym miejscu człowieka i jego potrzeby. Należy również zwrócić uwagę, że w ustawie zrezygnowano ze stosowania pojęć ekonomii solidarnej oraz podmiotów ekonomii solidarnej, a rozwój sektora ekonomii społecznej ma bardziej spersonalizowany charakter i jest rozumiany jako rozwój podmiotów ekonomii społecznej służący budowaniu warunków do pozytywnej zmiany sytuacji osób wymagających wsparcia.

² Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 r., str. 9-10.

³ Ustawa o ekonomii społecznej, art. 2

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220001812/U/D20221812Lj.pdf> ,
dostęp 04.07.2023 r.

Podmioty ekonomii społecznej (PES)

Ustawa reguluje również definicję **podmiotu ekonomii społecznej**, poprzez który należy rozumieć:

- ✓ spółdzielnię socjalną;
- ✓ warsztat terapii zajęciowej i zakład aktywności zawodowej;
- ✓ centrum integracji społecznej i klub integracji społecznej;
- ✓ spółdzielnię pracy, w tym spółdzielnię inwalidów i spółdzielnię niewidomych, oraz spółdzielnię produkcji rolnej;
- ✓ organizację pozarządową, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;
- ✓ podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Zgodnie z powyższym do podmiotów ekonomii społecznej zaliczamy podmioty spółdzielcze (spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, spółdzielnie produkcji rolnej), jednostki reintegracji społeczno-zawodowej (CIS i KIS, WTZ i ZAZ), organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia, fundacje, spółki non profit, podmioty kościelne, stowarzyszenia JST, koła gospodyń wiejskich.

Przedsiębiorstwa społeczne (PS)

Ustawa o ekonomii społecznej reguluje również zasady związane z uzyskaniem i utratą statusu przedsiębiorstwa społecznego oraz nadzór nad PS. Status mogą uzyskać podmioty ekonomii społecznej w drodze decyzji wojewody właściwego ze względu na siedzibę tego podmiotu albo tej jednostki, który w postępowaniu administracyjnym sprawdza, czy PES spełnia odpowiednie warunki. Zgodnie z Ustawą status PS może uzyskać podmiot ekonomii społecznej lub podmiot prowadzący jednostkę reintegracyjną:

- ✓ którego celem jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (30% osób zatrudnionych) lub realizacja usług społecznych,
- ✓ zatrudnia co najmniej 3 osoby w wymiarze ½ pełnego wymiaru czasu pracy,
- ✓ posiada organ konsultacyjny,
- ✓ nie prywatyzuje zysku.

W Polsce dominują cztery typy przedsiębiorstw społecznych: spółdzielnia socjalna, stowarzyszenie (spełniające kryteria PS), fundacja (spełniająca kryteria PS), spółka z o.o. non profit. Działalność przedsiębiorstwa społecznego służy rozwojowi lokalnemu i ma na celu reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych.

Instytucje otoczenia ekonomii społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Jako jednostka organizacyjna samorządu województwa realizuje zadania województwa w obszarze pomocy społecznej. W obszarze ekonomii społecznej ROPS koordynuje jej rozwój w regionie, zgodnie z art. 54 pkt 1 Ustawy o ekonomii społecznej. ROPS w ramach zadań koordynacyjnych:

- ✓ opracowuje regionalny program rozwoju na rzecz ekonomii społecznej;
- ✓ opracowuje i konsultuje z podmiotami ekonomii społecznej zakres interwencji w obszarze ekonomii społecznej w programach oraz innych dokumentach, w szczególności służących realizacji umowy partnerstwa;
- ✓ wspiera tworzenie wspólnych przedsięwzięć podmiotów ekonomii społecznej w celu zwiększenia ich potencjału oraz wspólnej realizacji usług społecznych;
- ✓ upowszechnia wiedzę o ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

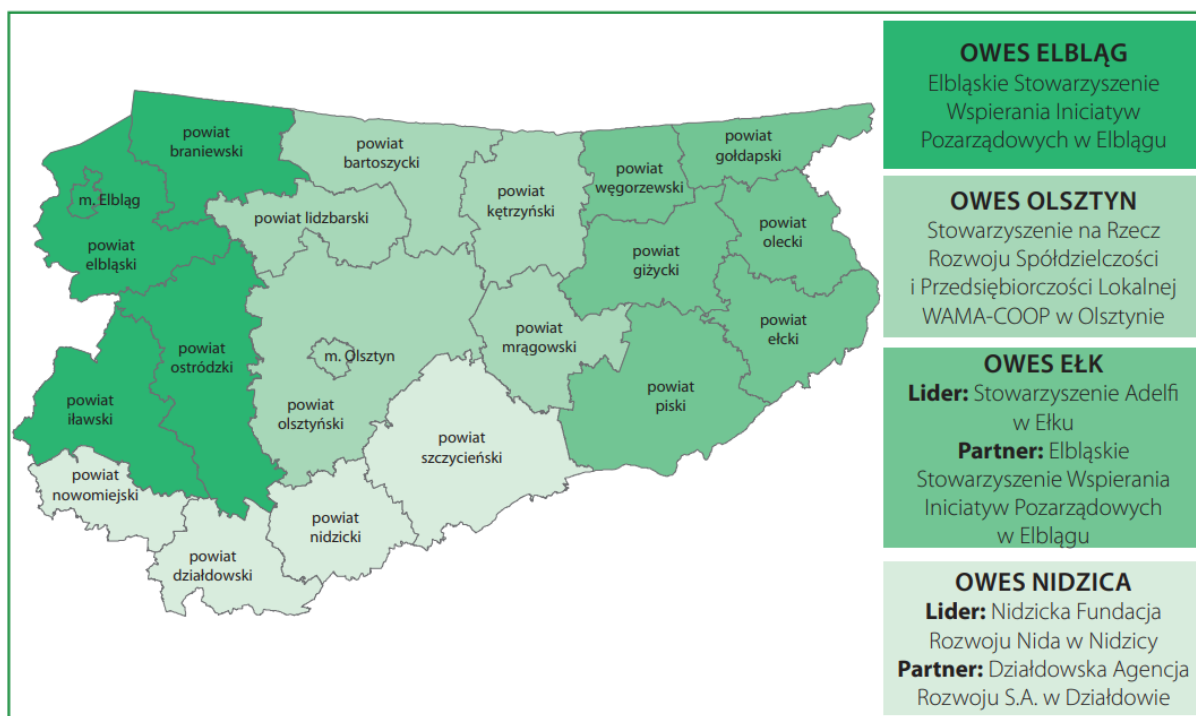
Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

Zgodnie z przyjętym podziałem zakłada się funkcjonowanie 4 akredytowanych OWES w następujących częściach województwa:

- 1) **subregion elbląski**, obejmujący swoim zasięgiem: Miasto Elbląg, powiat elbląski, braniewski, iławski, ostródzki.
- 2) **subregion olsztyński**, obejmujący swoim zasięgiem powiaty: olsztyński (grodzki, ziemski), lidzbarski, bartoszycki, mrągowski i kętrzyński.

- 3) **subregion ełcki**, obejmujący swoim zasięgiem powiaty: ełcki, gołdapski, olecki, piski, giżycki i węgorzewski.
- 4) **subregion nidzicki**, obejmujący swoim zasięgiem powiaty: nidzicki, działdowski, szczycieński, nowomiejski.

Obszar funkcjonowania OWES w perspektywie finansowej na lata 2014-2020



Od 2009 r. w czterech subregionach województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES-y), które zgodnie z Ustawą o ekonomii społecznej świadczą usługi wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w regionie w zakresie:

- 1) animacji lokalnej, polegającej na upowszechnianiu idei i zasad ekonomii społecznej, pobudzaniu aktywności społecznej w społecznościach lokalnych oraz inicjowaniu i rozwoju międzysektorowych partnerstw lokalnych;
- 2) tworzenia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz wspierania prowadzonej przez nie działalności, a także finansowania powstawania w nich miejsc pracy;
- 3) wsparcia działań reintegracyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwo społeczne, w tym wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych oraz finansowania tych działań;

- 4) wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego;
- 5) wzmacniania potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz udzielania im wsparcia biznesowego.

OWES to podmiot lub partnerstwo posiadające akredytację ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Tak jak w latach poprzednich, na terenie danego subregionu działa tylko jeden OWES, w celu uniknięcia sytuacji dublowania się tych samych usług wobec tego samego klienta.

Sposób dostarczenia usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej

Zgodnie z artykułem 59 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej samorząd województwa określa w regionalnym programie rozwoju na rzecz ekonomii społecznej sposób realizacji usług, o których mowa w art. 29 ww. ustawy, mając na względzie potrzebę zapewnienia na terenie całego województwa równego dostępu do tych usług. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia z koordynacji rozwoju ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w ramach perspektywy finansowej UE 2014-2020, ROPS określił taki sam podział terytorialny, w ramach którego w perspektywie finansowej UE 2021-2027 funkcjonować będą akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Kontynuowanie takiego systemu świadczenia usług przez OWES-y, które są jednocześnie operatorami wsparcia dotacyjnego, zapewnia w sposób równomierny rozłożenie wsparcia skierowanego do wszystkich mieszkańców na terenie województwa. Organizacje prowadzące OWES ściśle współpracują z regionalnym koordynatorem rozwoju ekonomii społecznej, tj. Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Olsztynie, z którym wspólnie ustalają plany i zasady współpracy oraz realizują wspólne inicjatywy.

Warmińsko-Mazurski Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej

Komitet jest organem wspierającym działania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w procesie koordynacji i monitoringu rozwoju ekonomii społecznej.

Pełni funkcję opiniodawczą, konsultacyjną i doradczą oraz współpracuje z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego

Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W-MKRES przedstawia opinię o regionalnym programie rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz projektach uchwał organów samorządu województwa dotyczących funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Zapoznaje się także z efektami realizacji regionalnego programu rozwoju na rzecz ekonomii społecznej oraz przedstawia opinię w tym zakresie.

[Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027](#)

Funkcję Instytucji Zarządzającej (IZ) programem regionalnym województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2027 pełni Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, który wykonuje swoje zadania przy pomocy komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Instytucja Zarządzająca planuje i wdraża programy, w ramach których realizowane są projekty mające bezpośredni wpływ na rozwój ES w regionie.

W ramach przydzielonych kompetencji w województwie warmińsko-mazurskim, w obszarze włączenia społecznego - Priorytet FEWM.09 Włączenie i integracja EFS+ powyższe zadania realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

[Jednostki samorządu terytorialnego](#)

Jednostki samorządu terytorialnego (województwa, powiaty i gminy) odgrywają ważną rolę w rozwoju ekonomii społecznej. Działania jednostek samorządu terytorialnego mają wpływ na tworzenie strategii, programów i planów, które wyznaczają kierunki rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

JST mogą realizować działania założycielskie zmierzające do tworzenia podmiotów reintegracyjnych oraz przedsiębiorstw społecznych. Istotne są również przedsięwzięcia wspierające przedsiębiorstwa ekonomii społecznej, do których można zaliczyć: współpracę z organizacjami pozarządowymi, powierzanie realizacji zadań JST podmiotom ekonomii społecznej w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, stosowanie klauzul i aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, a także realizację usług społecznych świadczonych na rzecz mieszkańców z wykorzystaniem potencjału PES, w tym PS.

Z uwagi na rolę, jaką odgrywają JST w stosunku do mieszkańców określonego terytorium, ekonomia społeczna powinna być instrumentem wspierającym budowanie przez samorząd spójności społecznej mieszkańców, sprzyjającym tworzeniu miejsc pracy oraz aktywnej integracji osób wykluczonych.

Inne instytucje mające wpływ na rozwój ekonomii społecznej

Ośrodki pomocy społecznej (OPS), Centra Usług Społecznych (CUS) oraz powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR), które w ramach swoich działań udzielają m.in. wsparcia osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, które mogą być uczestnikami zajęć w podmiotach reintegracyjnych lub stać się pracownikami PS.

Instytucje rynku pracy, czyli powiatowe urzędy pracy, które dysponują szeregiem rozwiązań możliwych do wykorzystania na rzecz rozwoju PES i ekonomii społecznej. Należą do nich m.in.:

- ✓ bezzwrotne dotacje na tworzenie miejsca pracy w PS z Funduszu Pracy – a w przypadku osób z niepełnosprawnością źródłem dotacji może być PFRON;
- ✓ wsparcie doradcze i szkoleniowe osób zatrudnionych w sektorze ES w ramach Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS);
- ✓ możliwość refundacji składek ZUS dla przedsiębiorstw społecznych zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy.

Instytucje realizujące wsparcie finansowe wpływające na rozwój PES (w tym PS) w postaci funduszy pożyczkowych i poręczeniowych o zasięgu krajowym i regionalnym.

Organizacje i firmy biznesowe współpracujące z podmiotami ekonomii społecznej, a także wspierające proces profesjonalizacji oraz wzmacniające kondycję ekonomiczną PES, w tym z PS.

Uczelnie wyższe prowadzące działalność naukowo-badawczą z zakresu ekonomii społecznej, które przyczyniają się do wzrostu wiedzy o sektorze ES i kształcenia kadr.

Szkoły i inne placówki edukacyjne włączające w proces kształcenia zagadnienia dotyczące ekonomii społecznej.

Rozdział 3. Kluczowe wnioski z diagnozy – nowe wyzwania społeczne, gospodarcze i systemowe

Sektor ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim podlega stałej diagnozie i corocznemu monitoringowi w celu określenia najbardziej istotnych obszarów planowanej interwencji. Pełną diagnozę obszaru ekonomii społecznej przygotowano i przedstawiono w Strategii Polityki Społecznej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2021-2030, a także dołączono w formie załącznika do Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025 oraz przyjętego przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 3 lipca 2023 r. Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025.

Istotne komponenty diagnostyczne planowanej interwencji

- W 2021 r. obszar województwa warmińsko-mazurskiego zamieszkiwało 1 374,7 tys. osób, co stanowiło 3,6% populacji Polski. W latach 2000–2021 liczba ludności w regionie zmniejszyła się o 52,8 tys. osób, tj. o 3,7% (tylko w ciągu ostatniego roku o 10,9 tys. osób, tj. o 0,8%). Do 2050 roku prognozowany jest dalszy spadek do 16,8% (o 202,7 tys. osób).⁴
- W województwie warmińsko-mazurskim sukcesywnie odnotowuje się spadek liczby ludności. Zmniejszenie liczby ludności rok do roku dotyczyło obu płci, zarówno mieszkańców miast jak i wsi. W latach 2020 - 2021 liczba kobiet zmniejszyła się o 0,7%, tj. o 5 209 osób, zaś mężczyzn o 0,8%; 5 714 osób. Liczba mieszkańców miast spadła o 1,0% (o 8 040 osób), na wsi odnotowano spadek o 0,4% (o 2 883 osoby).
- Zaobserwowano również zmiany w strukturze ludności. W 2022 r., w porównaniu z 2021 r., zmniejszyła się zarówno liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 1,5%), jak i produkcyjnym (o 1,3%) oraz odnotowano wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (o 2,0%).
- Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się odmiennie dla mężczyzn i kobiet, jak również dla mieszkańców miast i wsi.

⁴ Ocena sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2022 r. Realizacja Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim za 2022 rok, Olsztyn 2023, s.10.

W wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym większy był udział mężczyzn, natomiast w wieku poprodukcyjnym blisko dwukrotnie większy był udział kobiet. Populacja miast, w porównaniu z populacją wsi, charakteryzowała się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wyższym w wieku poprodukcyjnym.⁵

- Efektem zmian w strukturze ludności według wieku był wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego, określającego liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2022 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 69 osób w wieku nieprodukcyjnym (w kraju 70). Było to o 1 osobę więcej niż rok wcześniej, natomiast w porównaniu z 2010 r. współczynnik wzrósł o 16 osób (w kraju o 15 osób).⁶
- W 2021 r. najwięcej, bo 57,9% ogółu pracujących (245,9 tys. osób) skupia sektor usług. Drugim, pod względem liczby pracujących, sektorem jest przemysł, w którym zatrudnienie znajdowało ¼ pracujących w regionie (109,2 tys. osób).
- Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 4 kwartale 2022 r. osoby aktywne zawodowo stanowiły 54,5% ludności w wieku 15–89 lat. W porównaniu z 4 kwartałem 2021 r. spadła liczba pracujących i bezrobotnych, wzrosła natomiast liczba biernych zawodowo.⁷
- Bezrobocie w województwie warmińsko-mazurskim jest zjawiskiem sezonowym. W okresie jesiennym i zimowym po zakończeniu prac sezonowych, liczba osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy rośnie, a jej zmniejszenie obserwujemy w okresie wiosenno-letnim. Wyjątkiem był rok 2020, w którym skutki pandemii COVID-19 spowodowały wzrost poziomu bezrobotnych także w sezonie letnim.
- Według stanu na koniec 2022 r. w rejestrach urzędów pracy w województwie warmińsko-mazurskim figurowało 21 581 osób zamieszkujących tereny wiejskie, które stanowiły 52,5% ogółu bezrobotnych. W tym samym okresie w 2021 roku liczba bezrobotnych mieszkańców miast wynosiła 19 488 osób.

⁵ Stan i ruch naturalny ludności w województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, s.3.

⁶ Tamże, s. 3.

⁷ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie warmińsko-mazurskim w 4 kwartale 2022 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, s. 2.

- Na koniec grudnia 2022 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w województwie warmińsko-mazurskim w powiatowych urzędach pracy wyniosła 41 069 osób i w odniesieniu do stanu w 2021 roku zmniejszyła się o 3,5% (spadek o 1 498 osób). Zauważyć należy, że jest to jeden z najniższych poziomów bezrobocia w historii województwa.⁸
- W 4 kwartale 2022 r. w województwie populacja bezrobotnych według BAEL liczyła 19 tys. osób, tj. 1,8% ludności i była wyższa o 11,8% niż w 3 kwartale 2022 r. oraz niższa o 13,6% niż analogicznie w 2021 r.
- Wśród osób biernych zawodowo w 2022 r. prawie połowę stanowili emeryci (47,4%), a następną w kolejności grupą były osoby uczące się lub uzupełniające swoje kwalifikacje (23,7%). Liczna była również grupa osób, które nie pracowały i nie szukały pracy z powodu choroby lub niepełnosprawności (11,1%). Z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu nie pracowało 8,1% osób w województwie, z czego większość to kobiety.
- Potwierdzeniem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest zwiększanie współczynnika starości demograficznej. W 2021 roku udział ludności w wieku 65 lat wyniósł w województwie warmińsko-mazurskim 18,1% (w Polsce 18,9%) i był o 7,5 p. proc. wyższy w porównaniu z 2000 r. (w Polsce o 6,6 p. proc.). W 2022 r. w warmińsko-mazurskim wyniósł 18,8% (w Polsce 19,5%) i było 8,2 p. proc. wyższy w porównaniu z 2000 r. Oznacza to, że prawie co piąty mieszkaniec województwa ukończył przynajmniej 65 lat.⁹
- Na koniec grudnia 2022 roku w województwie warmińsko-mazurskim stopa bezrobocia wyniosła 8,7% i była o 0,4 pkt proc. niższa niż na koniec 2021 r. W okresie rocznym zwiększył się natomiast dystans pomiędzy krajem a regionem, który na koniec 2021 roku wynosił 3,3 pkt proc., a po 2022 roku wzrósł do 3,5 pkt proc.
- Sektor pozarządowy województwa warmińsko-mazurskiego tworzą podmioty o różnym statusie prawnym, głównie zaś stowarzyszenia i organizacje

⁸ Ocena sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2022 r. Realizacja Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim za 2022 rok, Olsztyn 2023, s.23.

⁹ Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2022 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, str. 27.

społeczne oraz fundacje. Liczba organizacji pozarządowych w województwie warmińsko-mazurskim co roku wzrasta. Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Olsztynie na dzień 31 grudnia 2022 r. w rejestrze figurowało 5 156 stowarzyszeń i organizacji społecznych aktywnie prowadzących działalność oraz 835 fundacji, łącznie 5 991 podmiotów. W porównaniu z rokiem 2021 liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych wzrosła o 100.

- Z zebranych danych wynika, że 31 grudnia 2022 roku w naszym województwie funkcjonowało 109 przedsiębiorstw¹⁰, które znajdowały się w Bazie i posiadały status przedsiębiorstwa społecznego. W porównaniu z końcem grudnia 2021 roku na listę wpisanych zostało 18 nowych podmiotów, które uzyskały status przedsiębiorstwa społecznego.¹¹
- Liczba spółek non-profit utrzymuje się na podobnym poziomie od 2020 r., w którym zarejestrowanych było 14 spółek non-profit. Z informacji uzyskanych od OWES wynika, że na dzień 31 grudnia 2022 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało 14 spółek non-profit, w tym 11 spółek non-profit wpisanych było do bazy PS.
- Systematycznie zmniejsza się liczba spółdzielni socjalnych - z zebranych informacji ROPS w Olsztynie wynika, że na koniec grudnia 2020 roku na Warmii i Mazurach w osiemnastu powiatach działało aktywnie 68 spółdzielni socjalnych, a w 2021 roku 67 spółdzielni. Z monitoringu ROPS wynika również, że na koniec roku 2022 aktywne były 64 spółdzielnie socjalne.
- Według stanu na 31 grudnia 2022 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 10 centrów integracji społecznej (liczba stała od 2018 r.). Z zebranych danych wynika, że w 2022 r. liczba osób uczestniczących w zajęciach CIS wzrosła w stosunku do 2021 roku o 221 osób i wynosiła 1385. Odpowiednio w stosunku do 2021 r. wzrosła także

¹⁰ W związku z wejściem w życie 30 października 2022 r. ustawy o ekonomii społecznej z dnia 5 sierpnia 2022 r. obecnie funkcjonują dwa rejestry przedsiębiorstw społecznych: rejestr prowadzony przez MRiPS do końca 2023 r. w oparciu o Wytyczne CT9 dostępny na stronie internetowej <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> oraz wykaz przedsiębiorstw społecznych zarejestrowanych na zasadach określonych w ustawie o ekonomii społecznej dostępny na stronie: https://rjps.mpips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59, w którym na dzień 04.05.2023 r. zarejestrowanych było 21 PS.

¹¹ Raport o stanie ekonomii społecznej i solidarnej w województwie warmińsko-mazurskim w 2022 roku. Monitoring wdrażania Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025,

liczba osób, które rozpoczęły udział w CIS – o 48 osób oraz liczba osób, które ukończyły zajęcia – aż o 91 osób.¹²

- Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie (Rejestr Klubów Integracji Społecznej w Województwie Warmińsko-Mazurskim – stan 31.12.2022 r.) wynika, iż w naszym regionie zarejestrowanych jest 45 klubów integracji społecznej, tj. o dwa mniej w porównaniu do roku 2021.
- Na obszarze Warmii i Mazur w 2022 r. prowadziło działalność 35 warsztatów terapii zajęciowej. Od 2012 roku liczba warsztatów terapii zajęciowej pozostaje niezmienna. Ogółem w 2022 roku w zajęciach uczestniczyło łącznie 1 493 uczestników (wg stanu na dzień 31.12.2022 roku). Liczba uczestników zwiększyła się (w porównaniu z rokiem 2020 - w 2021 roku wzrost o 3 osoby, w porównaniu z rokiem 2021 - w 2022 roku wzrost o 9 osób).
- Istotną formą aktywności osób z niepełnosprawnościami wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej jest uczestnictwo w zakładach aktywności zawodowej. W 2022 roku funkcjonowało w regionie 9 zakładów aktywności zawodowej. Łącznie zakłady te na koniec 2022 r. zatrudniały 422 osoby, w tym 302 ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. W porównaniu z rokiem 2021, liczba zatrudnionych w ZAZ osób z niepełnosprawnościami nieznacznie zmalała (o 3 osoby).

Przedstawione w diagnozie istotne zjawiska, procesy oraz szczegółowe dane dotyczące wyzwań społeczno-gospodarczych i szans rozwojowych sektora ekonomii społecznej pozwoliły na skonstruowanie kluczowych wniosków.

Wnioski z diagnozy

- Systematycznie zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym. W kolejnych latach na rozwój społeczny i jakość życia istotny wpływ będzie miała demografia.

¹² Informacja nt. centrów i klubów integracji społecznej funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim wg stanu na 31 grudnia 2022 roku, ROPS w Olsztynie, str. 7.

- W związku z powyższym pojawiają się wyzwania związane z koniecznością rozwoju rynku produktów i usług dla seniorów, które pozwolą im jak najdłużej zachować sprawność fizyczną, psychiczną i intelektualną.
- Ważnym wzmocnieniem tego segmentu usług mogą być podmioty ekonomii społecznej działające w tym sektorze, które pozwolą ludziom starszym na niezależne życie w środowisku lokalnym.
- W kontekście działań związanych z procesem deinstytucjonalizacji oraz wymogów w zakresie interwencji w ramach Funduszy Europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 pojawiły się wyzwania związane z realizacją różnych form usług opiekuńczych i wspomagających osoby o ograniczonej samodzielności.
- Należy również zwrócić uwagę na rozwijanie działań związanych z realizacją polityki integracji społecznej przy szerszym wykorzystaniu reintegracji społecznej i zawodowej, przyczyniającej się do aktywizacji zawodowej osób korzystających z usług podmiotów reintegracyjnych (WTZ, CIS, KIS, ZAZ).
- Istotną kwestią jest również skala wyzwań związana z rosnącym znaczeniem gospodarki obiegu zamkniętego jako jednego z ważnych elementów polityk zrównoważonego rozwoju. Gospodarka obiegu zamkniętego jest obszarem, w którym podmioty ekonomii społecznej mogłyby pełnić istotną rolę. Stwarza to szanse rozwoju przedsiębiorstw społecznych przez podjęcie działalności, np. selektywnego zbierania odpadów, recyklingu i innych usług związanych z utrzymaniem czystości i porządku w gminach przy równoczesnym zwiększeniu szans na tworzenie miejsc pracy w ramach ekonomii społecznej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.¹³

Ważne wnioski dotyczące proponowanych kierunków działań wynikają również z przeprowadzonego w 2020 roku badania „Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim”. Z badania wynika między innymi, że:

- Zidentyfikowano kilka korzystnych i specyficznych cech systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim, do których należy

¹³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do roku 2023. Ekonomia Solidarności Społecznej, Monitor Polski Poz. 214, Warszawa 2019 r., str. 95.

zaliczyć: połączenie ról ROPS i IZ, współpracę ROPS i OWES, funkcjonowanie inkubatorów przedsiębiorczości społecznej oraz powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej.

- Pożądane jest utrzymanie i dalszy rozwój cennych zasobów i rozwiązań organizacyjnych wypracowanych w ramach systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie. Niektóre z tych rozwiązań mają charakter autorski, tzn. zostały wypracowane i wdrożone przez podmioty z województwa warmińsko-mazurskiego, a następnie zaimplementowane do systemu wsparcia ekonomii społecznej. Oznacza to, że w regionie występuje potencjał tworzenia innowacyjnych rozwiązań.
- Wskazane jest zwiększenie poziomu wiedzy na temat ekonomii społecznej w środowisku JST, w tym na temat korzyści płynących ze stosowania aspektów i klauzul społecznych, jak również zlecenia zadań publicznych PES/PS.
- Rekomendowane jest zwiększenie poziomu wiedzy na temat możliwości i sposobu współpracy sektora ekonomii społecznej z biznesem komercyjnym.

Wizję rozwoju społecznego w województwie warmińsko-mazurskim określają na podstawie wcześniejszej analizy strategiczne cele operacyjne¹⁴, które skupiają się przede wszystkim na działaniach:

- związanych z szeroko rozumianym rozwojem usług wsparcia skierowanym do podmiotów ekonomii społecznej (PES) i przedsiębiorstw społecznych (PS) w celu podniesienia jakości oferowanych przez nie produktów i usług;
- rozwijających funkcję integracyjną i reintegracyjną PES i PS;
- włączających PES i PS w realizację usług społecznych;
- budujących silne i trwałe powiązania pomiędzy PES i PS;
- angażujących lokalne samorządy poprzez upowszechnianie stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych;
- związanych z usługami animacyjnymi, inkubacyjnymi oraz wsparciem biznesowym świadczonym przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES);
- promujących i popularyzujących wiedzę na temat sektora ES;

¹⁴ Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2021, str. 46.

- budujących postawy przedsiębiorcze w społecznościach lokalnych
- wspierających współpracę na linii nauka biznes-edukacja.

Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stabilny system wsparcia ekonomii społecznej w regionie oraz dostępność różnych form finansowania PES w tym PS (bezzwrotnych i zwrotnych). 2. Regionalny Ośrodek Polityk Społecznej realizujący szereg działań na rzecz wzmocnienia ekonomii społecznej w regionie. 3. Silne OWES w regionie prowadzone przez podmioty o dużym doświadczeniu i zasobach kadrowych, które oferują specjalistyczne wsparcie sektora ekonomii społecznej w Inkubatorach Przedsiębiorczości Społecznej. 4. Wielobranżowość podmiotów ekonomii społecznej i aktywność PES w wielu branżach gospodarki województwa. 5. Tworzenie miejsc pracy dla grup marginalizowanych. 6. Rosnąca skala stosowania klauzul społecznych przez JST. 7. Funkcjonowanie sieci PES i PS w regionie, w tym sieć kooperacji podmiotów reintegracyjnych. 8. Istniejące i nowe obszary potencjalnego rozwoju sektora ekonomii społecznej: nisze rynkowe, kluczowe sfery rozwoju, nowa inteligentna specjalizacja dotycząca zdrowia, gospodarka obiegu zamkniętego, obszary strategicznej interwencji. 9. Szeroka reprezentacja różnych aktorów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w regionie, zrzeszonych w Regionalnym Komitecie Rozwoju Ekonomii Społecznej; 10. Zaangażowanie aktorów lokalnych w działania na rzecz ekonomii społecznej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające zasoby do rozwoju ekonomii społecznej w regionie (ludzkie, infrastrukturalne, finansowe). 2. Zbyt silna koncentracja systemu wsparcia na tworzeniu i wspieraniu nowych przedsiębiorstw społecznych - niedostateczna oferta dla bardziej dojrzałych podmiotów. 3. Brak systemu wsparcia dla lokalnych liderów działających w obszarze ekonomii społecznej. 4. Niewystarczająca skala stosowania klauzul społecznych przez JST. 5. Wciąż mała liczba zleczanych zadań publicznych realizowanych przez PES. 6. Niepełne wykorzystanie ekonomii społecznej przez instytucje pomocy i integracji społecznej oraz rynku pracy dla rozwoju usług społecznych. 7. Niedostateczny poziom sieciowania przedsiębiorstw społecznych. 8. Niewystarczająca aktywność społeczności lokalnej, pomimo dużej liczby organizacji i inicjatyw podejmowanych na rzecz aktywności. 9. Niska konkurencyjność produktów i usług oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej. 10. Niewystarczająca promocja wizerunku podmiotów ES w regionie. 11. Stereotypizacja sektora ekonomii społecznej - postrzeganie spółdzielni socjalnych jako nierentownych firm. 12. Utrudniony dostęp do informacji na temat funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej.

<p>w ramach powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej.</p> <p>11. Pozytywny klimat wokół ekonomii społecznej w regionie.</p> <p>12. Spójność działań kluczowych aktorów na rzecz ekonomii społecznej zapewniona m.in. przez zapisy Warmińsko-Mazurskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz działania koordynacyjne ROPS, W-MKRES.</p> <p>13. Wzrost liczby przedsiębiorstw społecznych tworzonych przez JST.</p>	<p>13. Zbyt słabo rozwinięte usługi społeczne na rzecz starzejącego się społeczeństwa.</p> <p>14. Niski poziom współpracy samorządu z PES.</p> <p>15. Wypalenie zawodowe kadry PES, niski poziom motywacji.</p> <p>16. Niski poziom specjalizacji części podmiotów ekonomii społecznej.</p> <p>17. Niedostateczna trwałość rozwiązań tworzonych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawa o ekonomii społecznej. 2. Dostępność środków finansowych na rozwój ekonomii społecznej w nowej perspektywie finansowej. 3. Zapewniona ciągłość finansowania systemu wsparcia. 4. Przepisy dające ulgi i uprawnienia dla podmiotów ekonomii społecznej. 5. Rozszerzenie grupy docelowej dla ekonomii społecznej. 6. Rozwój usług społecznych, których realizatorami mogą być PES m.in. w oparciu o zapisy ustawy dotyczącej realizacji usług społecznych przez centrum usług społecznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające korzyści finansowe sprzyjające dalszemu rozwojowi przedsiębiorstw społecznych. 2. Niewystarczające instrumenty finansowe ważne dla sektora ekonomii społecznej, takie jak: pożyczki obrotowe, fundusz poręczeń i gwarancji. 3. Zmiany na rynku pracy- wzrost kosztów pracy, co może mieć negatywny wpływ na konkurencyjność PS. 4. Zbyt duże uzależnienie polityki wsparcia ekonomii społecznej od środków europejskich. 5. Zagrożenie związane z kondycją finansową PS po pandemii COVID-19. 6. Zagrożenie epidemiczne, klimatyczne i społeczne paraliżujące i hamujące globalną gospodarkę. 7. Niestabilna sytuacja gospodarcza związana z rosnącą inflacją mającą wpływ na kondycję finansową PES.

Identyfikacja obserwowanych problemów i wyzwań w regionie

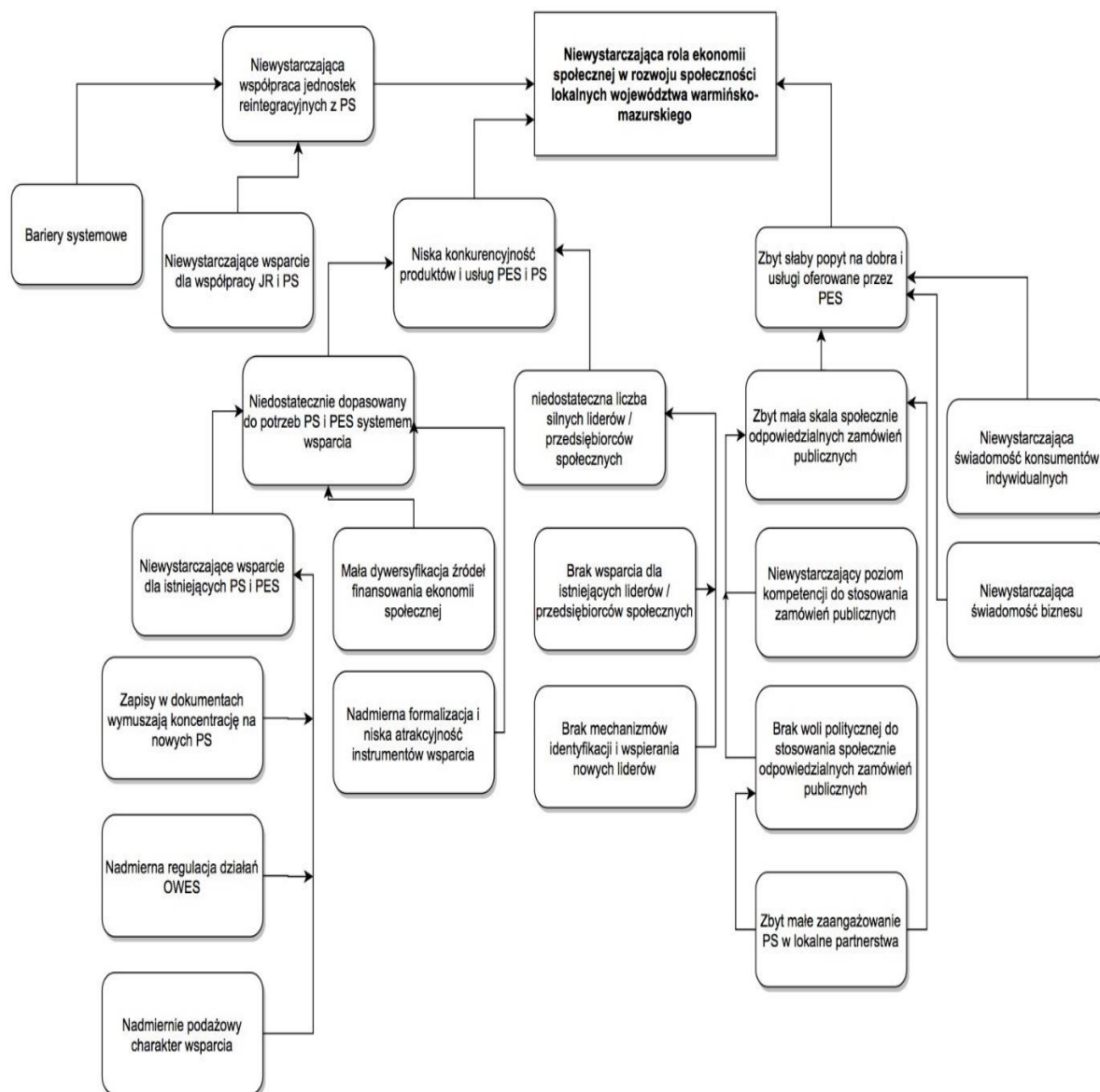
Ekonomia społeczna jest ważnym instrumentem polityki społecznej, który może odpowiadać na szereg wyzwań obserwowanych w regionie.

Do najważniejszych z nich należą:

- **Problem starzenia się społeczeństwa**, co wiąże się z depopulacją niektórych miejscowości, a także rosnącym zapotrzebowaniem na usługi społeczne,

- **Potrzebę aktywizacji zawodowej osób biernych zawodowo**, do których jednak trudno jest dotrzeć i które nie zawsze odpowiadają na bodźce aktywizacyjne. Jest to szczególnie istotne w kontekście niewystarczającej liczby rąk do pracy, co wynika m.in. ze starzenia się społeczeństwa,
- **Poprawa jakości życia i integracji społecznej** osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi, osób niesamodzielnych,
- **Potrzeba wsparcia rodzin** doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych,
- **Usługi z zakresu zdrowia**, przeciwdziałania uzależnieniom i chorobom cywilizacyjnym.

Na poniższym schemacie zaprezentowano strukturę drzewa problemów ekonomii społecznej.



Drzewo problemów¹⁵

Głównym problemem, przed którym stoi ekonomia społeczna w regionie, to **słaba rola ekonomii społecznej w rozwoju społeczności lokalnych województwa warmińsko-mazurskiego**. Pomimo wielu lat rozwijania ekonomii społecznej, nadal jej skala jest zbyt mała w stosunku do oczekiwań. Ogranicza to możliwości szerszego wykorzystania ekonomii społecznej do radzenia sobie ze zidentyfikowanymi wyzwaniami rozwojowymi.

¹⁵ Drzewo problemów – Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025, str. 52.

Wskazać można trzy główne przyczyny zidentyfikowanego problemu:

- niska konkurencyjność produktów i usług oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej,
- zbyt słaby popyt na dobra i usługi oferowane przez PES,
- niewystarczająca współpraca PS z jednostkami reintegracyjnymi.

Kluczowe przyczyny zbyt niskiej konkurencyjności produktów i usług wiążą się z **niedostatecznie dopasowanym do potrzeb PS i PES systemem wsparcia**. Choć podkreślić należy, że mocną stroną jest trwały system, zbudowany z instytucji z dużym doświadczeniem w pracy w sektorze, to jednak jedną z jego słabości jest **niewystarczające wsparcie dla istniejących PS i PES**. Wynika to przede wszystkim z zapisów dokumentów określających funkcjonowanie systemu wsparcia: Standardów OWES i Regionalnego Programu Operacyjnego, które kładą większy nacisk na tworzenie miejsc pracy w nowych podmiotach. Mniejsza koncentracja jest natomiast na wspieranie istniejących podmiotów i oferowanie im wysokiej jakości usług rozwojowych. Ogranicza to możliwości dopasowania wsparcia do potrzeb istniejących, bardziej doświadczonych PS.

Wiąże się to również z **nadmierną regulacją zasad działania OWES, co ogranicza możliwości dopasowania zakresu wsparcia do potrzeb obiorców**. W efekcie kadra OWES faktycznie koncentruje się na tworzeniu nowych podmiotów i oferowaniu im stosunkowo wystandaryzowanego wsparcia. Dlatego też istniejące podmioty mają bardziej ograniczoną ofertę wsparcia.

Poważną przyczyną niskiej konkurencyjności PS jest **niedostateczna liczba silnych liderów w społecznościach lokalnych**, którzy byliby gotowi do zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw społecznych. Wynika to z kilku przyczyn. Najważniejsze z nich dotyczą **braku wsparcia dla istniejących liderów/ przedsiębiorców społecznych**. Choć to właśnie te osoby są kluczowe dla zakładania i rozwijania przedsiębiorstw społecznych, system wsparcia nie przewiduje instrumentów dopasowanych do specyficznych potrzeb tej grupy. Oczywiście OWES oferuje szkolenia z zarządzania. Istnieją również studia podyplomowe z zarządzania przedsiębiorstwem społecznym. Wydaje się jednak, że ta oferta jest

niewystarczająca, aby nie tylko zapewnić rozwój liderów, lecz przede wszystkim utrzymać ich w pracy na rzecz ekonomii społecznej¹⁶.

Wskazać można również szereg przyczyn **niewystarczającego popytu na dobra i usługi PES i PS**. Jednym z kluczowych czynników jest **zbyt mała skala społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych**. Choć od lat podejmowane są działania, które mają przełożyć się na wzrost zamówień z sektora publicznego, to osiągnane efekty są nadal niewystarczające. Jest szereg przyczyn tego stanu rzeczy. Z jednej strony nadal **niewystarczająca podaż produktów i usług oferowanych przez PES i PS**. Z drugiej strony widoczne są bariery po stronie samych JST: **brak woli** do stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, a także **zbyt niski poziom kompetencji** potrzebnych do stosowania tych rozwiązań w praktyce.

Dodatkowo, nawet jeśli przedsiębiorstwa społeczne realizują kontrakty na zlecenie JST, to okazuje się, że część z nich jest realizowana na zasadach, które są **mało opłacalne ekonomicznie dla PES lub PS**. Stawki, które są oferowane w przetargach są zbyt niskie, co wynika z dominacji kryterium ceny, a także z konkurencji ze strony szarej strefy. W efekcie realizacja tego typu zamówień ogranicza w praktyce możliwości rozwoju ekonomii społecznej (akumulacji kapitału, tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy). Sytuacja ta wynika z szeregu przyczyn. Można wskazać tutaj **niedostateczną świadomość samorządowców na temat wpływu zbyt niskich stawek na kondycje PES lub PS** i możliwości realizacji przez nie ich misji społecznych.

Kolejnym czynnikiem ograniczającym wykorzystanie zamówień publicznych do rozwoju przedsiębiorczości społecznej jest **zbyt mała rola PES i PS w lokalnych partnerstwach**. Głos przedsiębiorców społecznych jest słabo słyszalny i ich perspektywa jest często pomijana na etapie planowania usług. I choć w województwie warmińsko-mazurskim udało się zbudować lokalne partnerstwa, to jednak należy nadal pracować nad silniejszym włączeniem do nich PS i PES.

¹⁶ Kwestia wypalenia zawodowego w III sektorze i w ruchach nieformalnych była przedmiotem badania: M. Cypryańska-Nezlek, „Wyzwania i zagrożenia pracy w NGO i nieformalnych ruchach społecznych”, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Raport%20z%20badania%20Marzena%20Cyprya%C5%84ska-Nezlek_0.pdf, dostęp z dnia 31 lipca 2023 r.

Na niewystarczający popyt na dobra i usługi PES i PS wpływa również niska rozpoznawalność ekonomii społecznej i niski stopień wiedzy na temat ekonomii społecznej w społeczeństwie. Wynika to z szeregu czynników. Istotne znaczenie ma tutaj [ograniczona promocja](#) ekonomii społecznej, zarówno na poziomie regionalnym, jak i na poziomie krajowym. Szczególnie na poziomie krajowym widoczny jest [niski poziom koordynacji różnych działań promocyjnych](#), co utrudnia budowanie marki ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Na niewielki popyt na dobra i usługi sektora ekonomii społecznej mają wpływ również gusta i preferencje klientów indywidualnych. Przy decyzjach zakupowych koncentrują się oni przede wszystkim na kwestii ceny i jakości produktu. Kwestie społeczne traktowane są nadal jako marginalne. Wynika to ze słabej rozpoznawalności sektora ekonomii społecznej (nadal wiele osób nie rozumie pojęcia przedsiębiorstwo społeczne), a także z poziomu świadomości klientów indywidualnych. Podobny problem dotyczy również prywatnych klientów instytucjonalnych - niewielu z nich jest zainteresowanych współpracą z przedsiębiorstwami społecznymi z powodów osiągnięcia celów społecznych. Wydaje się, że w przypadku obu tych grup niezbędna jest nieustająca praca u podstaw, polegająca na uświadamianiu i edukowaniu.

Ostatnim czynnikiem wpływającym na efektywne wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej jest [niewystarczająca współpraca PS z jednostkami reintegracyjnymi](#). Przedsiębiorstwa te stosunkowo rzadko zatrudniają uczestników i pracowników jednostek reintegracyjnych. Uwarunkowane jest to jednak w dużym stopniu czynnikami systemowymi, które są poza kompetencjami samorządu województwa, takimi jak malejąca liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności oraz sztywne zasady finansowania takich podmiotów jak ZAZ lub WTZ. Na poziomie regionalnym istotne jest jednak stałe budowanie i wzmacnianie powiązań pomiędzy jednostkami reintegracyjnymi i przedsiębiorstwami społecznymi. Istotną rolę w tym procesie powinny pełnić ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Rozdział 4. Cel główny i cele szczegółowe

Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030 określa cel główny i cele szczegółowe wraz z obszarami działań, priorytetami i kierunkami interwencji, które samorząd województwa, samorzady lokalne, instytucje wspierające ES oraz ich partnerzy będą realizować na rzecz wzmocnienia sektora ekonomii społecznej w latach 2023-2030. Program formułuje również oczekiwane rezultaty planowanej interwencji oraz wskaźniki pomiaru stopnia osiągnięcia poszczególnych celów szczegółowych.

Zestawienie celów i priorytetów

Cel główny W-MPRES			
Zwiększenie udziału ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym społeczności lokalnych województwa warmińsko-mazurskiego			
Cele szczegółowe			
Cel szczegółowy 1	Cel szczegółowy 2	Cel szczegółowy 3	Cel szczegółowy 4
Podniesienie potencjału ekonomicznego i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych	Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	Rozwój partnerskiej współpracy lokalnej na rzecz realizacji inicjatyw ekonomii społecznej	Podniesienie świadomości i upowszechnianie pozytywnych postaw wokół ekonomii społecznej
Priorytety			
Priorytet 1.1.	Priorytet 2.1.	Priorytet 3.1.	Priorytet 4.1.
Poprawa kondycji ekonomicznej PES, w tym PS.	Wzmocnienie efektywności akredytowanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.	Wdrażanie w samorządach lokalnych rozwiązań w obszarze ekonomii społecznej wynikających z zapisów ustawy o ekonomii społecznej.	Działania służące budowaniu marki ekonomii społecznej.

<p>Priorytet 1.2.</p> <p>Rozwój potencjału PES w zakresie świadczenia usług społecznych.</p>	<p>Priorytet 2.2.</p> <p>Koordinacja ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.</p>	<p>Priorytet 3.2.</p> <p>Działania na rzecz rozwoju zaangażowania JST w obszarze ekonomii społecznej.</p>	<p>Priorytet 4.2.</p> <p>Budowanie powiązań sektora ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej z nauką, edukacją, biznesem.</p>
<p>Priorytet 1.3.</p> <p>Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwój funkcji reintegracyjnej PES.</p>		<p>Priorytet 3.3.</p> <p>Wsparcie finansowe JST zlecających lub powierzających PES realizację usług społecznych.</p>	<p>Priorytet 4.3.</p> <p>Upowszechnianie ekonomii społecznej w społeczności lokalnej</p>
<p>Priorytet 1.4.</p> <p>Upowszechnianie dostępnych rozwiązań dla PES, w tym PS funkcjonujących na poziomie krajowym.</p>			

Rozdział 5. Priorytety i kierunki interwencji

Dla realizacji celów szczegółowych określono następujące priorytety oraz kierunki interwencji.

Cel szczegółowy 1 Podniesienie potencjału ekonomicznego i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych	
<p>Cel koncentruje się na wzmacnianiu potencjału samych PES i PS poprzez poprawę kompetencji ich pracowników, poprawę jakości oferowanych dóbr i usług, lepszy dostęp do kapitału, silniejszą współpracę i bardziej skuteczną reintegrację pracowników.</p>	
Priorytety i kierunki interwencji	Realizator
<p>Priorytet 1.1. Poprawa kondycji ekonomicznej PES, w tym PS.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Wzmacnianie potencjału kadrowego, finansowego i innowacyjnego podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz udzielanie im wsparcia biznesowego. 2) Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. 3) Wsparcie w procesie ekonomizacji PES 4) Systematyczny monitoring kondycji ekonomicznej PS na poziomie regionalnym i subregionalnym 	<p>OWES</p> <p>ROPS/OWES</p>
<p>Priorytet 1.2. Rozwój potencjału PES w zakresie świadczenia usług społecznych.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Wspieranie PES, w tym PS jako realizatorów usług społecznych. 2) Tworzenie miejsc pracy w nowych i istniejących PS w obszarze usług społecznych. 	<p>OWES</p>
<p>Priorytet 1.3. Wspieranie reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwój funkcji reintegracyjnej PES.</p>	<p>OWES</p>

<p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Standaryzacja wsparcia w zakresie reintegracji przez specjalistów ds. reintegracji społeczno-zawodowej 2) Wsparcie działań reintegracyjnych podejmowanych przez przedsiębiorstwo społeczne, w tym wsparcie w tworzeniu i realizacji planów reintegracyjnych 3) Finansowanie działań reintegracyjnych w PS 4) Wsparcie tworzenia podmiotów reintegracyjnych w regionie oraz wspieranie kadr ww. PES 5) Zapewnienie funkcjonowania Regionalnej Platformy Współpracy na rzecz Rozwoju ES (sieci kooperacji cis, kis, zaz, wtz, śds)/ Wspieranie istniejących w regionie sieci współpracy podmiotów reintegracyjnych. 6) Wspieranie tworzenia ścieżek reintegracji i współpracy pomiędzy JST, KIS, CIS, ZAZ, WTZ, PS oraz innymi podmiotami na poziomie lokalnym 	<p>OWES ROPS</p>
<p>Priorytet 1.4. Upowszechnianie dostępnych rozwiązań dla PES, w tym PS funkcjonujących na poziomie krajowym.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Rozwój kompetencji menedżerskich liderów przedsiębiorstw społecznych. 2) Wspieranie tworzenie wspólnych przedsięwzięć podmiotów ekonomii społecznej. 3) Stosowanie instrumentów zwrotnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. 	<p>Realizacja na poziomie krajowym</p>
<p>Cel szczegółowy 2 Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej</p>	
<p>Cel zakłada realizację zadań związanych z kompleksowym wzmocnieniem funkcjonującego systemu wsparcia oraz podejmowanie szeregu działań animacyjnych, integracyjnych i sieciujących wspierających rozwój sektora ekonomii społecznej.</p>	
<p>Priorytety i kierunki interwencji</p>	<p>Realizator</p>
<p>Priorytet 2.1. Wzmocnienie efektywności akredytowanych ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Udział w procesie akredytacji OWES 2) Koordynacja i sieciowanie działań OWES w regionie 3) Animowanie współpracy OWES z CUS, PUP, Powiatowymi Radami Rynku Pracy, LGD 4) Podnoszenie kompetencji kadry OWES 	<p>ROPS</p>

<p>Priorytet 2.2. Koordynacja ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zapewnienie funkcjonowania Warmińsko-Mazurskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (W-MKRES) i jego grup tematycznych 2) Uwzględnianie ekonomii społecznej w kluczowych dokumentach strategicznych i programowych na poziomie województwa 3) Prowadzenie badań, analiz, monitoringu w obszarze sektora ekonomii społecznej i jego otoczenia w regionie. 	<p>ROPS</p>
<p>Cel szczegółowy 3 Rozwój partnerskiej współpracy lokalnej na rzecz realizacji inicjatyw ekonomii społecznej</p>	
<p>Cel określa działania, które mają przede wszystkim zachęcić samorząd terytorialny do angażowania się w inicjatywy związane z rozwojem ekonomii społecznej. Podejmowane będą również działania wpływające na zwiększanie współpracy samorządu z sektorem ES w obszarze usług społecznych.</p>	
<p>Priorytety i kierunki interwencji</p>	<p>Realizator</p>
<p>Priorytet 3.1. Wdrażanie w samorządach lokalnych rozwiązań w obszarze ekonomii społecznej wynikających z zapisów ustawy o ekonomii społecznej.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Wsparcie szkoleniowo-doradcze JST w programowaniu lokalnym dotyczącym ekonomii społecznej, przede wszystkim w uwzględnianiu potencjału PES, w zakresie świadczenia usług społecznych. 2) Upowszechnianie wśród JST z uwzględnieniem publicznych służb zatrudnienia (PUP) oraz Powiatowych Rad Rynku Pracy rozwiązań systemowych przewidzianych w ustawie o ekonomii społecznej, w tym instrumentów wsparcia finansowanych ze środków EFS+, PFRON, FP. 3) Wspieranie współpracy JST i OWES. 4) Wzmocnienie funkcjonowania powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej. 	<p>ROPS</p>

<p>Priorytet 3.2. Działania na rzecz rozwoju zaangażowania JST w obszarze ekonomii społecznej.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Wsparcie doradczo-szkoleniowe JST w zakresie ekonomii społecznej i wsparcia PES m.in. ze zlecenia i powierzania zadań PES w różnorodnych trybach przewidzianych prawem 2) Wsparcie doradcze w zakresie stosowania aspektów społecznych w zamówieniach publicznych 3) Realizacja szkoleń/doradztwa w zakresie tworzenia i prowadzenia podmiotów zatrudnienia socjalnego 4) Zachęcanie JST do angażowania lokalnych PES w proces diagnozowania potrzeb w zakresie usług społecznych i ich deintytucjonalizacji 	<p>ROPS</p>
<p>Priorytet 3.3. Wsparcie finansowe JST zlecających lub powierzających PES realizację usług społecznych.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Upowszechnianie rozwiązań przygotowanych na poziomie krajowym. 	<p>Realizacja na poziomie krajowym</p>
<p>Cel szczegółowy 4 Podniesienie świadomości i upowszechnianie pozytywnych postaw wokół ekonomii społecznej</p>	
<p>Cel skupia działania służące zwiększeniu poziomu wiedzy mieszkańców oraz przedstawicieli różnego typu instytucji na temat ekonomii społecznej, a także upowszechnianiu pozytywnych postaw wobec niej. W ramach realizacji celu podejmowane będą wszelkiego rodzaju działania edukacyjno-animacyjne adresowane do różnych grup odbiorców.</p>	
<p>Priorytety i kierunki interwencji</p>	<p>Realizator</p>
<p>Priorytet 4.1. Działania służące budowaniu marki ekonomii społecznej.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Organizacja konferencji/ seminariów z udziałem PES, w tym PS i innych interesariuszy, w tym OWES. 2) Przyznawanie certyfikatów, znaków, organizowanie konkursów 3) Kampanie informacyjne skierowane do różnych grup interesariuszy 	<p>ROPS (przy współpracy z OWES)</p>

<p>4) Organizacja wizyt studyjnych mających na celu promowanie ekonomii społecznej oraz wymianę dobrych praktyk</p>	
<p>Priorytet 4.2. Budowanie powiązań sektora ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej z nauką, edukacją, biznesem.</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Popularyzacja idei przedsiębiorczości społecznej w szkołach i na uczelniach 2) Działania edukacyjne z zakresu ekonomii społecznej 3) Animowanie włączania biznesu i nauki do współpracy z sektorem ekonomii społecznej 	
<p>Priorytet 4.3. Upowszechnianie ekonomii społecznej w społeczności lokalnej</p> <p>Kierunki interwencji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Działania w zakresie animacji lokalnej, polegającej na upowszechnianiu idei i zasad ekonomii społecznej, pobudzaniu aktywności społecznej w społecznościach lokalnych oraz inicjowaniu i rozwoju międzysektorowych partnerstw lokalnych. 	<p>OWES</p>

Rozdział 6. Rezultaty i wskaźniki planowanej interwencji

Osiągnięcie każdego ze wskaźników do poszczególnych celów i priorytetów szczegółowych przekładać się będzie bezpośrednio lub pośrednio na osiągnięcie rezultatu celu głównego Programu.

Rezultaty i wskaźniki

Cel szczegółowy 1.		
Podniesienie potencjału ekonomicznego i konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych		
Wskaźniki Pomiaru	Wartość Bazowa 2022	Prognoza – 2030 r. (wzrost/ spadek)
W 1. % wzrostu średniej przychodów PS	❖ 8,88%	wzrost
<p>Wskaźnik 1 (W1): To uśredniona wartość sprzedaży produktów i usług (przychodów) w danym roku w ramach działalności gospodarczej lub działalności odpłatnej przedsiębiorstwa społecznego.</p> <p>❖ Wartość bazową wskaźnika w 2022 roku obliczono na podstawie analizy danych z ankiet PS z czterech subregionów: olsztyńskiego, nidzickiego i ęłckiego i elbląskiego. Wskaźnik wyjściowy jest oszacowany na podstawie niepełnych danych ze względu na brak danych ze sprawozdań finansowych PS za rok 2022.. W kolejnych latach będzie systematycznie aktualizowany.</p> <p>Źródło: OWES, ROPS</p>		
W 2. Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	❖ 136	wzrost
<p>Wskaźnik 2 (W2): To suma miejsc pracy utworzonych w danym roku w PS przez cztery akredytowane OWES działające w czterech subregionach planowanej interwencji. Wskaźnik dotyczy PS spełniających definicję PS i wpisanych na listę, utworzonych w danym roku kalendarzowym.</p> <p>❖ Jako wartość bazową podano dane z Raportu o stanie ekonomii społecznej i solidarnej w województwie warmińsko-mazurskim w 2022 roku.</p> <p>W Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (KPRES) przyjęto szacunkową liczbę</p>		

miejsc pracy – docelowo 765 - utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim do 2023 r. (zgodnie z zasadą n+3 fundusze przyznane w ramach perspektywy finansowej 2014–2020).
Szacowana w KPRES liczba nowych miejsc pracy – docelowo 854 do końca 2029 roku - utworzonych w województwie warmińsko-mazurskim w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 (zgodnie z zasadą n+2).

Źródło: OWES, ROPS

W 3.

Liczba sieci, federacji, zrzeszeń w obszarze ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych

8

wzrost

Wskaźnik 3 (W 3.)

❖ Liczba istniejących sieci od 2021 roku utrzymuje się na stałym poziomie

Źródło: OWES, ROPS

W 4.

Liczba PES, które skorzystały z instrumentów finansowych

57

wzrost

Wskaźnik 4 (W4): To suma wszystkich instrumentów finansowych, z których skorzystały PS (dotacje + pożyczki)

Źródło: OWES

Cel szczegółowy 2.

Zwiększenie efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej

Wskaźniki Pomiaru

Wartość Bazowa 2022

Prognoza – 2030 r.
(wzrost/ spadek)

W 5.

Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem OWES

125

wzrost

Wskaźnik 5 (W 5.)

Źródło: OWES

<p>W 6.</p> <p>Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego objętych wsparciem świadczonym przez ROPS w ramach programu</p>	<p>❖ Wartość bazowa zostanie obliczona podczas zbierania danych do monitoringu</p>	<p>wzrost</p>
<p>Wskaźnik 6 (W 6.): Określony w projekcie ROPS realizowanym w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).</p> <p>❖ Obligatoryjny wskaźnik w FERS dla tego typu projektu to 914 pracowników</p> <p>Źródło: ROPS</p>		
<p>W 7.</p> <p>Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, którzy dzięki wsparciu EFS+ świadczonemu przez ROPS podnieśli kwalifikacje po opuszczeniu programu</p>	<p>❖ Wartość bazowa zostanie obliczona podczas zbierania danych do monitoringu</p>	<p>wzrost</p>
<p>Wskaźnik 7 (W 7.): Określony w projekcie ROPS realizowanym w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).</p> <p>❖ Obligatoryjny wskaźnik w FERS dla tego typu projektu to 869 pracowników</p> <p>Źródło: ROPS</p>		
<p>Cel szczegółowy 3. Rozwój partnerskiej współpracy lokalnej na rzecz realizacji inicjatyw ekonomii społecznej</p>		
<p>Wskaźniki Pomiaru</p>	<p>Wartość Bazowa 2022</p>	<p>Prognoza – 2030 r. (wzrost/ spadek)</p>
<p>W 8.</p> <p>Liczba JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych</p>	<p>17</p>	<p>wzrost</p>

Wskaźnik 8 (W 8.)

Źródło: JST, ROPS

W 9.

Liczba JST uczestniczących w szkoleniach/doradztwie w obszarze ES

❖ Wartość bazowa zostanie obliczona podczas zbierania danych do monitoringu

wzrost

Wskaźnik 9 (W 9.)

Źródło: JST, ROPS

W 10.

Liczba JST zlecających lub powierzających PES, w tym PS realizację usług społecznych

❖ Wartość bazowa zostanie obliczona podczas zbierania danych do monitoringu

wzrost

Wskaźnik 10 (W 10.)

Źródło: JST, ROPS

Cel szczegółowy 4.**Podniesienie świadomości i upowszechnianie pozytywnych postaw wokół ekonomii społecznej****Wskaźniki Pomiaru****Wartość Bazowa 2022****Prognoza – 2030 r.
(wzrost/ spadek)****W 11.**

Liczba kampanii informacyjno-promocyjnych lub konferencji lub spotkań o zasięgu subregionalnym lub wojewódzkim na temat ekonomii społecznej

584

wzrost

Wskaźnik 11 (W 11.): Wskaźnik mierzy liczbę podjętych inicjatyw mających wpływ na rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie. Inicjatywa to wydarzenie np. spotkanie, warsztat, doradztwo, wymiana dobrych praktyk/informacji, targi. Inicjatywa to pojedyncze wydarzenie lub seria wydarzeń mających ten sam cel i grupę docelową. Jeśli zostanie przeprowadzona seria różnego rodzaju działań np. kilka spotkań lub wymiana dobrych praktyk i doradztwo, mających wspólny cel i tę samą grupę docelową (oraz organizowana będzie w ramach tego samego

projektu), to należy taką inicjatywę wykazać raz. Dla inicjatyw na które składa się seria wydarzeń, pomiar wskaźnika następuje gdy zostanie zorganizowane pierwsze z wydarzeń.

Źródło: JST, ROPS

W 12:

Liczba inicjatyw na rzecz współpracy nauki, biznesu i ekonomii społecznej

9

wzrost

Wskaźnik 12 (W 12.): To suma działań wzmacniających kompetencje środowiska akademickiego, a także kadry która zawodowo zajmuje się wspieraniem rozwoju es (w tym pracownicy OWES): wizyty studyjne, dobre praktyki, spotkania , warsztaty, spotkania sieci OWES.

Źródło: OWES, ROPS

W 13.

Liczba szkół i uczelni uczestniczących w działaniach upowszechniających ekonomię społeczną

238

wzrost

Wskaźnik 13 (W 13.)

Źródło: Kuratorium Oświaty, ROPS

Rozdział 7. System realizacji programu

Źródła finansowania i wysokość środków

Kluczowe założenia dotyczące realizacji W-MPRES na lata 2023-2030:

Na etapie opracowania W-MPRES niemożliwe było określenie wysokości środków przeznaczonych na realizację poszczególnych priorytetów dlatego wysokość środków przedstawiono w relacji do rodzaju interwencji.

Rodzaj interwencji	Priorytety	Źródło finansowania	Szacowana wysokość środków	Dodatkowe informacje
Projekt koordynacyjny ROPS „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur”	Priorytet 1.1. Priorytet 1.3. Priorytet 2.1. Priorytet 2.2. Priorytet 3.1. Priorytet 3.2. Priorytet 4.1	FERS	18 287 936,60 PLN	Projekt koordynacyjny ROPS w ramach nowej perspektywy UE będzie obejmował nie tylko ekonomię społeczną, ale całe włączenie społeczne, w tym aktywną integrację i usługi społeczne. Ponieważ na etapie opracowania W-MPRES projekt koordynacyjny ROPS był w fazie oceny przez IZ, precyzyjne wskazanie jaka część tej kwoty dotyczy działań związanych z ekonomią społeczną było niemożliwe, gdyż nie jest wiadomo, na jakie wydatki wyda zgodę IZ. Szczegółowy podział środków w projekcie zostanie ustalony na etapie wdrażania.

Projekty OWES	Priorytet 1.1. Priorytet 1.2. Priorytet 1.3. Priorytet 4.3.	FEWiM	Wysokość alokacji w ogłoszonym naborze wynosi 100 000 000,00 PLN (22 106 775,73 Euro) (wkład UE + BP).	Środki na realizację projektów OWES – tworzenie miejsc pracy w PS, usługi wsparcia dla PES/PS, reintegracja społeczno-zawodowa, usługi społeczne. W ramach projektów OWES przewiduje się, że 60% środków zostanie przeznaczonych na dotacje na tworzenie miejsc pracy w PS. Dotacje na tworzenie miejsc pracy w PS będą udzielane z wykorzystaniem stawek jednostkowych. Wsparcie finansowe EFS wynosi maksymalnie 85%. Budżet państwa wynosi minimum 10%. Minimalny wkład własny wynosi: - 0% - dotacje na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy (objęte stawką jednostkową), - 5% - usługi wsparcia rozwoju ekonomii społecznej.
Działania o charakterze krajowym	Priorytet 1.4. Priorytet 3.3.	FERS	Łącznie ok. 500 000 000 PLN na kraj	

Realizacja priorytetów i kierunków interwencji

Na poziomie regionalnym samorząd województwa, za pośrednictwem Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie, koordynuje realizację działań i wyznacza kierunki rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej poprzez zapewnienie efektywnego oraz komplementarnego wsparcia dla PES między innymi w zakresie podnoszenia jakości ich usług i produktów, zwiększania

rozpoznawalności, sieciowania, wzmacniania udziału w kreowaniu i realizacji polityki społecznej na poziomie lokalnym.

Wdrażanie W-MPRES wymaga ścisłej współpracy i wymiany informacji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami. ROPS ściśle współpracuje z czterema Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, które dysponują budżetem przeznaczonym na realizację usług doradczych, szkoleniowych i animacyjnych, wspierających istniejące i nowe PES oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Ponadto jest szereg podmiotów, które angażują się w działania związane ze wspieraniem rozwoju ekonomii społecznej w regionie. Należą do nich między innymi jednostki samorządu terytorialnego, organizacje przedsiębiorców i przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, a także placówki edukacyjne i środowisko naukowe.

Uwolnienie potencjału ekonomii społecznej i solidarnej w istotny sposób wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy społeczności lokalnych województwa warmińsko-mazurskiego. Osiągnięcie celu głównego i celów szczegółowych Programu będzie możliwe przy określeniu oczekiwanych rezultatów i wskaźników pozwalających zidentyfikować zmianę wywołaną interwencją przeprowadzoną na podstawie W-MPRES. Określony w Programie sposób dojścia do wyznaczonych rezultatów i efektów interwencji jest kluczowy, ponieważ dzięki przewidzianym działaniom sektor ekonomii społecznej i solidarnej zwiększy swój zasięg oddziaływania poprzez między innymi:

- uwolnienie potencjału PES w tym PS wynikającego z dostępu do finansowego wsparcia z zatrudnieniu i reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem,
- umożliwienie preferencyjnego dostępu do realizacji usług użyteczności publicznej na rzecz społeczności lokalnych,
- wzmocnienie zdolności do prowadzenia działalności odpłatnej pożytku publicznego i gospodarczej, a także zwiększenie aktywności przedsiębiorstw społecznych na otwartym rynku pracy,
- wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach społecznych poprzez utrzymanie i tworzenie nowych miejsc pracy dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zwiększenie aktywności społecznej w szczególności wśród osób młodych i starszych.

Rozdział 8. Monitoring i ewaluacja

Określenie rzeczywistego wpływu Programu na stan oraz rozwój ekonomii społecznej i solidarnej w województwie wymaga wewnętrznego systemu zarządzania realizacją, który określa zasady i sposób wdrażania zaplanowanych działań. Potrzeba systematycznego i bieżącego zbierania wyników danych statystycznych i administracyjnych na temat kondycji sektora ekonomii społecznej stwarza konieczność regularnego i kompleksowego monitorowania, a także ewaluacji sektora.

Za monitorowanie rozwoju przedsiębiorczości społecznej na poziomie regionu odpowiadać będzie samorząd województwa poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. ROPS będzie odpowiadał zarówno za zbieranie danych na poziomie regionalnym, jak i monitoring oraz ewaluację ukierunkowaną na efektywność i jakość systemu wsparcia ekonomii społecznej.

Procedura monitoringu i sprawozdawczości

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu Programu będzie coroczny raport ze stanu ekonomii społecznej w regionie.

Raport uzupełniany będzie o bazę danych przedsiębiorstw społecznych wraz ze wskazaniem obszarów ich działalności. Raporty roczne będą sporządzane w II-III kwartale roku kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczą i następnie przedstawiane do zatwierdzenia Warmińsko-Mazurskiemu Komitetowi Rozwoju Ekonomii Społecznej, który przekaże ROPS swoją opinię i zalecenia w zakresie wdrażania Programu. Następnie do końca III kwartału danego roku Raport będzie przekazywany Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego celem akceptacji, a po jego przyjęciu upubliczniany na stronach internetowych samorządu województwa i ROPS. Samorząd województwa odpowiada również za monitoring realizowanych na jego terenie projektów.

Monitoring W-MPRES służyć będzie bieżącemu gromadzeniu danych, które pozwolą na identyfikację postępu, zagrożeń i nieprawidłowości we wdrażaniu W-MPRES. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, ROPS we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz podmiotami

realizującymi poszczególne działania, będzie podejmował odpowiednie działania naprawcze.

Na zakończenie okresu wdrażania W-MPRES zostanie przygotowany raport podsumowujący realizację wieloletnich działań. Wnioski z raportów monitoringowych zostaną wykorzystane w procesie opracowania i przyjęcia kolejnego wojewódzkiego programu dotyczącego ekonomii społecznej. W okresie wdrażania programu planowane jest badanie ewaluacyjne ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

Należy przewidywać, że lata 2023-2030 przyniosą oczekiwany wzrost znaczenia sektora ES w zakresie realizacji celów społecznych i gospodarczych, w tym w szczególności wzrostu zatrudnienia, integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym, rozwoju lokalnego, rozwoju usług społecznych i opiekuńczych, a także w zakresie poprawy warunków życia mieszkańców. Dane demograficzne wskazują na pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa, który określa skalę wyzwań związanych z koniecznością rozwoju rynku produktów i usług dla seniorów pozwalających zachować osobom starszym jak najdłuższą sprawność i niezależność życiową w środowisku lokalnym.

Priorytetowe wydaje się również rozwijanie różnych form usług opiekuńczych i wspomagających osoby o ograniczonej samodzielności w kontekście zmian związanych z procesem deinstytucjonalizacji, który jest szczególnie podkreślany przez Komisję Europejską, jako jeden z wymogów do planowania interwencji w ramach Funduszy Europejskich.

Należy przypuszczać, że zaplanowane w Programie działania, wzmacniające rozwój sektora ekonomii społecznej przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału przedsiębiorstw społecznych oraz wzmocnieniu popytu na ich dobra i usługi, korzystnie wpłyną na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Aneks

Baza przedsiębiorstw społecznych

Lp.	Nazwa	Adres	Forma prawna	Data uzyskania statusu	Cel działalności	Przedmiot dominującej działalności
1	Spółdzielnia Socjalna TRADYCJA	11-220 Górowo Iławeckie, ul. Plac Ratuszowy 18	spółdzielnia socjalna	2023-07-07	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
2	Spółdzielnia Socjalna Po Sąsiedzku	11-230 Bisztynek, pl. Wolności 5	spółdzielnia socjalna	2023-02-07	działalność reintegracyjna	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
3	Fundacja "Żółty Szalik"	14-530 Frombork, ul. Braniewska 11 A	organizacja pozarządowa	2023-01-23	realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI
4	Spółdzielnia Socjalna Sąsiedzi	14-520 Pieniężno, ul. Braniewska 12 F	spółdzielnia socjalna	2022-12-21	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA
5	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA ENERCON	13-200 Działdowo, ul. Kajki 25	spółdzielnia socjalna	2023-07-28	działalność reintegracyjna	BUDOWNICTWO
6	Stowarzyszenie Zrozumieć Świat	13-200 Działdowo, ul. 11 Listopada 22	organizacja pozarządowa	2023-08-04	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	
7	Spółdzielnia socjalna "Przyjaciele"	13-200 Turza Wielka 29	spółdzielnia socjalna	2023-06-16	działalność reintegracyjna	EDUKACJA
8	Fundacja "Żywa Przestrzeń"	13-230 Bryńsk, ul. Słoneczna 13	organizacja pozarządowa	2023-01-27	działalność reintegracyjna	DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA
9	Spółdzielnia Socjalna „KAŻDY JEST WAŻNY”	13-206 Gródki 30	spółdzielnia socjalna	2023-01-30	działalność reintegracyjna	
10	Fundacja Kocham Jaśka	19-300 Etłk, ul. Armii Krajowej 6/9	organizacja pozarządowa	2023-01-27	realizacja usług społecznych	EDUKACJA
11	Fundacja Wsparcia Nauki i Biznesu	19-300 Etłk, ul. Jana i Hieronima Małeckich 2/13	organizacja pozarządowa	2023-04-17	realizacja usług społecznych	
12	Fundacja Arwena	11-500 Giżycko, ul. Kombatantów 1A/11	organizacja pozarządowa	2023-03-13	działalność reintegracyjna	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA
13	Fundacja spOKo	11-500 Giżycko, ul. Kazimierza Wielkiego 18/28	organizacja pozarządowa	2023-07-11	działalność reintegracyjna	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA
14	Fundacja Projekt Arche	11-510 Wydminy, ul. Grunwaldzka 82	organizacja pozarządowa	2023-02-22	realizacja usług społecznych	

15	Spółdzielnia Socjalna HS Prekursor	11-510 Wydminy, pl. Rynek 1/1	spółdzielnia socjalna	2023-02-14	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI
16	Spółdzielnia Socjalna "OPOKA"	11-430 Korsze, ul. Marii Konopnickiej 28	spółdzielnia socjalna	2023-07-28	realizacja usług społecznych	
17	FUNDACJA ZACZAROWANY OGRÓD	11-700 Mrągowo, ul. Piaskowa 8c/20	organizacja pozarządowa	2023-07-10	realizacja usług społecznych	
18	FUNDACJA NARODOWA	13-300 Nowe Miasto Lubawskie, ul. Brzozowa 14	organizacja pozarządowa	2023-01-19	działalność reintegracyjna	INFORMACJA I KOMUNIKACJA
19	CREATIVE DEVELOPMENT SPÓŁKA Z O.O.	13-330 Krotoszyny 32 A	spółka akcyjna, spółka z o.o. lub klub sportowy nienastawiony na osiągnięcie zysku	2023-03-16	działalność reintegracyjna	
20	Fundacja Wesola Góra	13-340 Szwarcenowo 18 A	organizacja pozarządowa	2023-03-16	działalność reintegracyjna	
21	Spółdzielnia socjalna „Obiadek”	13-324 Mroczo 11	spółdzielnia socjalna	2023-06-12	działalność reintegracyjna	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
22	Kacze Bagno - Miejsce Inicjatyw Pozytywnych Spółdzielnia Socjalna	13-306 Kurzętnik, ul. Wybudowanie 4	spółdzielnia socjalna	2023-06-23	realizacja usług społecznych	
23	Spółdzielnia Socjalna Kuźnia	11-040 Dobrze Miasto, ul. Górna 9 a	spółdzielnia socjalna	2022-12-13	działalność reintegracyjna	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
24	Spółdzielnia Socjalna "Negocjator"	14-140 Liksajny 16	spółdzielnia socjalna	2023-06-22	działalność reintegracyjna	HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE
25	Spółdzielnia Socjalna CYNAMONEK	14-300 Morąg, ul. 3 Maja 12	spółdzielnia socjalna	2023-02-14	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI
26	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu	14-300 Morąg, pl. Pi. Jana Pawła II 1	organizacja pozarządowa	2022-12-21	realizacja usług społecznych	
27	Spółdzielnia Socjalna „Mazurskie Morze Możliwości”	12-250 Grądy Podmiejskie 16	spółdzielnia socjalna	2023-01-12	działalność reintegracyjna	
28	Spółdzielnia Socjalna "Bulwar"	12-140 Jerutki 81	spółdzielnia socjalna	2023-06-22	działalność reintegracyjna	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI
29	Spółdzielnia Socjalna Mamamija	12-150 Bystrz 14 A	spółdzielnia socjalna	2023-06-21	działalność reintegracyjna; realizacja	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE

					usług społecznych	
30	Fundacja Rozwoju Regionu Gołdap	19-500 Gołdap, pl. Plac Zwycięstwa 16	organizacja pozarządowa	2022-12-21	realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA
31	Stowarzyszenie Dobry Start	19-500 Gołdap, ul. Generała Sikorskiego 27	organizacja pozarządowa	2023-08-07	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	EDUKACJA
32	Spółdzielnia Socjalna "Fajna i Twoja" w Węgorzewie	11-600 Węgorzewo, ul. Pionierów 6	spółdzielnia socjalna	2023-01-16	działalność reintegracyjna	DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI
33	Spójnik Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością	82-300 Elbląg, ul. Stuzienna 21-22/16	spółka akcyjna, spółka z o.o. lub klub sportowy nienastawiony na osiągnięcie zysku	2022-12-13	realizacja usług społecznych	EDUKACJA
34	BANK ZYWNOŚCI W OLSZTYNIE	10-166 Olsztyn, ul. Marka Kotańskiego 1	organizacja pozarządowa	2023-04-17	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	
35	Fundacja Inicjatyw Społecznych	10-693 Olsztyn, ul. gen. Stefana Grota Roweckiego 27/47	organizacja pozarządowa	2023-02-06	działalność reintegracyjna	EDUKACJA
36	JUST WOOD SP. Z O.O.	10-457 Olsztyn, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 24/180	spółka akcyjna, spółka z o.o. lub klub sportowy nienastawiony na osiągnięcie zysku	2023-08-01	działalność reintegracyjna	
37	SMAKI Spółdzielnia Socjalna	10-165 Olsztyn, ul. Marka Kotańskiego 1	spółdzielnia socjalna	2023-06-22	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
38	Spółdzielnia Socjalna Zielony Edukator	10-683 Olsztyn, ul. Władysława Trylińskiego 2	spółdzielnia socjalna	2023-01-27	działalność reintegracyjna	PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE
39	Stowarzyszenie "MY HAPPINESS"	10-692 Olsztyn, ul. Edwarda Mroza 11/16	organizacja pozarządowa	2023-07-27	działalność reintegracyjna; realizacja usług społecznych	
40	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA-COOP	10-508 Olsztyn, ul. Adama Mickiewicza 21/23/ pok. 305	organizacja pozarządowa	2023-08-24	realizacja usług społecznych	DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA

Źródło: Zgodnie z ustawowym Rejestrem przedsiębiorstw społecznych, dostęp z dnia 29. 08. 2023 r., strona internetowa: https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=73